

Дарик радио
10.05.2012 г.

Бисер Петков, управител на НОИ: На 100 осигурени имаме 80 пенсионери, това е изпитание за системата

Йовка Йовчева

Близо една трета от пенсионерите в България ще бъдат засегнати от предстоящото увеличение на минималната пенсия от 1 юни от сегашните 136 лева на 145 лева. Това съобщи в интервю за Дарик управителят на Националния осигурителен институт Бисер Петков. Корекция в размера ще имат и възрастните, чиято е пенсия е обвързана с минималната, уточни той.

Демографската картина в страната продължава да е неблагоприятна, което води до това, че на всеки 100 осигурени лица в България се падат 80 пенсионери, стана ясно още от интервюто на управителя на НОИ в ефира на Дарик. Бисер Петков уточни, че въпреки очакванията за бум на новите пенсионери след въведените мерки, свързани с пенсионната реформа, в началото на годината не е отчетен ръст на броя на новоотпуснатите пенсии. Ето какво още каза Бисер Петков пред Дарик:

Какво е състоянието на финансите в НОИ? Наскоро социалният министър отчете по-високи приходи поне по данните в началото на тази година и намалени разходи. Откъде идва тази по-висока събираемост - от страна на органите на НАП или други са причините, изобщо как можем да очертаем картината?

Отчетът за изпълнението на бюджета на Държавното обществено осигуряване (ДОО) за първото тримесечие показва наистина преизпълнение на приходите от осигурителни вноски спрямо планирания им размер с около 9 млн. лв. и икономия на разходи за пенсии и краткосрочни плащания в размер на 26 млн. лв., което означава, че за първото тримесечие трансферите и субсидиите, които държавният бюджет трябва да насочи към бюджета на ДОО, са с около 35 млн. лв. по-малко. От тази гледна точка нещата изглеждат по-оптимистично на база на статистиката, с която разполагаме през първото тримесечие. Разбира се, рано е да се правят някакви изводи по отношение на общото изпълнение на бюджета на ДОО за тази година, защото става дума само за първата четвърт от годината. Не бива да се подминава това, че пенсионната система като цяло е инерционна, че процеси, които всъщност са протичали в края на годината, ще дават своето отражение... На база на заявленията, които са подадени за лицата, които са пожелали да упражнят правото си за пенсиониране, издаването на разпорежданията и отпускането на пенсиите на практика ще протича в рамките на период от пет-шест месеца напред.

Тоест рано е за сериозни и големи изводи, които можем да направим. Пък и част от тези по-големи приходи да не забравяме ще отидат и за това увеличение от 1

юни на минималната пенсия. Колко души ще бъдат засегнати от тази мярка? Парите ги има, каза финансовият министър.

Предвидено е от началото на следващия месец да се увеличи размерът на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст от сегашните 136,08 лв. на 145 лв. Увеличението на минималния размер на пенсиите за осигурителен стаж и възраст ще се отрази и на минималните размери на други пенсии, които са обвързани с този размер. Става дума за пенсиите, които се отпускат за инвалидност, по отношение на пенсиите за непълнен осигурителен стаж по член 68, ал. 3 и така нататък. Така че нашите разчети показват, че от това увеличение всъщност ще получат по-висок размер на пенсията около 736 000 души, което е около една трета от всички получаващи пенсия в страната. Тоест всеки трети пенсионер ще получи известно допълнение към размера на пенсията, която получава. Разбира се, то няма да е в голям размер, но на практика ще има увеличение на пенсията от 1 юни.

А тези с минимална пенсия какъв процент са?

На практика това са някъде около една трета, или 25 до 30 процента от пенсионерите са с минимален размер на получаваната пенсия, като при голяма част от тях действителният размер на пенсията, който им е изчислен, е по-малък от минималния, но те получават минималния размер на пенсията.

Тя е определена със закон.

Да, тя е определена със закон. Разбира се, в този брой, който цитирах на около 736 000 души, са и някои хора, които са в този интервал на получавана пенсия между 136 до 145 лв. Всички те ще отидат на новия минимален размер, който е 145 лв. пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Увеличи ли се броят на новите пенсионери? Много се коментираше около дебатите, свързани с пенсионната реформа, че ще има бум на желаещи да се пенсионират, Вие пък побързахте след това да уточните, че май тези, които е трябвало да се пенсионират, са го направили доста по-рано.

Да, така е. Статистиката за новоотпуснатите пенсии през първото тримесечие на тази година показва, че са се пенсионирали общо 29 420 души, като те са с 2810 души по-малко спрямо тези, които са получили първа пенсия през първото тримесечие на 2011 година. Забелязваме тенденция на намаляване на броя на личните пенсии през тази година, което доказва тезата, че големият наплив за пенсиониране беше в края на 2010 година, когато се очакваше и на практика от началото на миналата година отпадна така наречената точкова система, която позволяваше да се компенсира недостигащ осигурителен стаж с възраст.

Тогава наистина имаше голям наплив.

Имаше бум на пенсионирането. Както и другата промяна, която настъпи от началото на 2011 година - отпадането на възможността за разсрочено плащане на така наречения купен стаж. Статистиката ни показва, че броят на хората, които са си купили недостигащ стаж с цел да покрият условията за пенсиониране през 2010 година, са били 11 424 души, а през миналата година в пъти е спаднал този брой до 3046 души, а от първото тримесечие на тази година само 463 души са купили стаж. Отново подчертавам, че промяната, която е от миналата година, е, че този стаж, който хората могат да купят като недостигащ при пенсиониране, трябва да се плати веднага в пълния размер.

На фона на всички тези тревожни данни в Европа, нас ни засяга пък статистиката в България, че безработицата нараства през последните месеци, как стои въпросът с дефицита във фонд „Безработица“, можете ли да поемете сериозен ръст на българи без работа на фона на приходите в осигурителния институт? То не е неизчерпаема яма.

Планираният дефицит на фонд „Безработица“ за тази година е 177 млн. лв., като всъщност този дефицит, както и дефицитът в други фондове на ДОО се покрива със субсидии от централния бюджет, като общата сума, която е планирана за изплащане на парично обезщетение за безработица за тази година, е от порядъка на 350 млн. лв., тоест предвидена е една по-голяма сума от тази, която през миналата година беше платена.

Достатъчна ли е тя като буфер, за да може да поеме по-голяма вълна от хора без работа?

Надяваме се да е достатъчен. Разбира се, това ще можем категорично да твърдим във втората половина на годината. Данните, които имаме за първото тримесечие на тази година от изпълнението на приходите и разходите на този фонд, всъщност показва, че през първото тримесечие имаме дори малко икономия в разходите за обезщетение за безработица от порядъка на 6,7 млн., като средно месечно за този период обезщетение за безработица са получавали около 116 000 души, като спрямо първото тримесечие на миналата година този брой е по-малък с около 4000 души.

Това едва ли е знак, че по-малко хора губят работа.

Аз говоря само за хората, които получават обезщетение за безработица и които са се регистрирали в бюрата по труда, отговарят на условията и на които е отпуснато обезщетение за безработица. В този процес има известен времеви лаг, така че отново не можем да генерализираме това, което към момента имаме като данни, за цялата година. Така че ще се следи този процес. Разбира се, промените в законодателството, които бяха направени и влязоха в сила от началото на годината, бяха в посока да се прецизира

правото на лицата за получаване на парично обезщетение за безработица. Всички тези, които покриват изискването и имат право, ще го упражнят и ще получат полагащото се обезщетение.

С днешна дата на фона на всички разговори, които се водят за осигурителната система в България, можем ли да кажем каква част от пенсиите се плащат от данъците на работещите? Говорихме, че младите все по-често казват, че или няма да я докарат до пенсия, или че за тях пари няма да има. Говорейки си, че работещите в това състояние на осигурителната ни система след 20 години преход плащаме за пенсиите на родителите, бабите и дядовците си.

Да, това е съществено по отношение на финансирането на разходите за фонд „Пенсии“, това е най-големият фонд на ДОО и данните ни сочат, че недофинансирането на този фонд е около 20 процента, което се покрива с директна субсидия от държавния бюджет. Ако говорим за участието на бюджета във финансирането на разходите за пенсии, то е по-голямо, защото както е известно държавата и в ролята ѝ на така наречен трети осигурител превежда трансфер към фонд „Пенсии“ на ДОО, който е в размер на 12 процента върху осигурителната база на всички лица, така че реално участието на държавата във финансиране на разходите за пенсии е някъде около 50 процента.

Което идва фактически от работещите, онова, което се генерира като приход в голямата държавна хазна.

Да, това е източникът в крайна сметка.

Как върви това съотношение работещи-пенсионери, на колко пенсионери колко работещи се падат и изобщо тази тревожна не само за България, а и в Европа демографска картина до какво води в момента?

Това е един много важен параметър за разходопокривните пенсионни системи. Наричат го коефициент на зависимост, като всъщност той зависи от демографската структура на населението и от заетостта. Защото в случая у нас протичат неблагоприятни демографски процеси, свързани със застаряването на населението, с относително намаляване на населението, което е в работоспособна възраст, респективно увеличаване на тези, които са извън трудоспособна възраст и следва да получават доход под формата на пенсии, тъй като не могат да осигуряват доход от трудова дейност. За 2011 година статистиката показва, че съотношението между пенсионери и осигурени лица е 80 към 100, тоест на всеки сто осигурени лица имаме 80 пенсионери. Това е всъщност отношението между контрибуторите, тези, които внасят в системата, и тези, които черпят, получават - бенефициентите на системата.

Не е ли твърде малка разликата?

Да, съотношението е неблагоприятно, защото за да може да са балансирани разходопокривните системи, съотношението трябва да е 2-2,5 работещи спрямо един пенсионер.

Тъкмо около това за пореден път се подновява темата нужна ли е по-висока осигурителна вноска, която да компенсира тази разлика, откъдето да дойдат парите. Това е политически въпрос, разбира се, той не касае НОИ като изпълнител на закона, но това е единият от начините.

Всъщност това съотношение, което определено е неблагоприятно и се дължи на демографски причини и причини, свързани с осигуряване на заетост, въпросът е комплексен... Последните мерки, които бяха предприети по отношение на завишаване условията за достъп до получаване на пенсии, увеличаване на възрастта за пенсиониране, на изискуемия осигурителен стаж, очакваме, че ще спрат тази тенденция на неблагоприятно изменение, дори в средносрочен план донякъде ще подобрят съотношението от гледна точка на пенсионната система. Нашите разчети са, че при тези параметри съотношението след около 10-15 години ще бъде 72 пенсионери на сто работещи лица. Но отново парадни влошаващата се демографска ситуация по прогнозите, които имаме и на които стъпват нашите разчети, след този период отново ще започне влошаване на това съотношение, ще намалява относително броят на работещите и осигурените.

Не се вещае добра картина.

Да, това е демографската прогноза.

Това ще бъде сериозно изпитание за осигурителния модел.

Това безспорно е сериозно изпитание. Това вече се свързва и с въпроса за размера на осигурителната вноска, който както е известно за фонд „Пенсии“ е 17,8 процента за лицата, родени преди 31 декември 1959 година. Родените след тази дата се осигуряват допълнително и 5 процента постъпват в универсален пенсионен фонд, така че за тях вноската, която постъпва във фонд „Пенсии“ на Държавното обществено осигуряване, е 12,8 процента. На практика делът на тези лица непрекъснато расте в осигурителната съвкупност. Около три четвърти от осигуряващите се са на тази възраст, тоест родени са след 31 декември 1959 година, което води до намаляване на постъпленията от осигурителни вноски. Всъщност тук трябва да се отчитат много ефекти от евентуално увеличаване на размера на осигурителната вноска. Защото в условията на депресия, в каквато се намира нашата икономика, безспорно увеличаването на осигурителната вноска ще намали конкурентоспособността на предприятията, ще доведе до

увеличаване цената на труд, който е безспорно съществен ефект, тоест не би трябвало само от гледна точка на пенсионната система да се оценява този въпрос. Увеличаване на осигурителната вноска е предвидено и в действащите текстове на Кодекса за социално осигуряване от 2017 година за универсалния пенсионен фонд.

За по-младите, тези, които се осигуряват допълнително?

Да, вноската нараства от сегашните пет на седем процента.

Казусът с некоректните работодатели и платци в НОИ, много спорен въпрос. Расте ли броят им, това отново повдигна въпроса за криминализиране на наплащането на осигуровки, изобщо как да бъдат защитени и работещите, и осигурителната система.

Безспорно е, че са необходими мерки за увеличаване на приходите от осигурителни вноски, за повишаване на контрола върху тяхното събиране и в пакета от мерки за финансово стабилизиране на пенсионната система наистина е предвидена такава мярка. Оптимистичното е, че има предложение, което е в проекта за нов Наказателен кодекс, която е разработена от екип към Министерството на правосъдието и вече е обект на обществено обсъждане, където са предложени текстове, които криминализират укриването на осигурителни вноски, тоест въвежда се съставът на престъпления срещу осигурителната система, осигурителна измама.

Мнозина казаха, че много внимателно трябва да се пипат тези текстове, за да не вкараме половината работодатели в затвора заради това, че имат проблеми около кризата и бавят плащанията на осигуровките, но това една детайлна и дълга тема. Расте ли броят обаче на забавените осигурителни плащания от информацията, която имате и от приходната агенция?

Не бих могъл да бъда конкретен, защото осигурителните вноски от 2006 година се събират от НАП и там имат по-подробна информация. При нас пристига една обобщена информация и нямаме пряко наблюдение на процеса каква част от осигурителните вноски се забавят, каква не са внесени, доколкото друга институция извършва този процес.

Един казус, към който нямате отношение, защото е политически въпрос, но много се говореше през последните месеци за парите от така наречения Сребърен фонд. Каква е Вашата гледна точка като управител на НОИ, Вие лично имате ли опасения каквото и да решат политиците за стабилността на пенсионната система в тази ѝ част за тези пари, които стоят в този фонд? Ползването на тези пари с 10 години по-късно може ли да предизвика трус в системата?

Този фонд е създаден за да бъде буфер, демографски резерв на разходопокривната пенсионна система. И както е известно при приемането на закона през 2008 година е

предвиден един затворен период от 10 години, в който средствата от фонда няма да могат да се ползват. Коментира се евентуално удължаване на този период с още десет години. Нашите разчети, които правихме на база измененията в параметрите на пенсионната система, показват, че някъде до около 2025-2028-а, дотогава ние очакваме като резултат от тези мерки да намалява дефицитът във фонд Пенсии в ДОО, след което обаче тенденцията ще се промени и тогава ще са необходими тези пари, за да подпомагат разходопокривната пенсионна система. Обсъжданото евентуално удължаване на затворения период на Сребърния фонд с около 10 години не бе трябвало съгласно разчетите, които имаме в момента, да затрудни функционирането на пенсионната система, но това ще даде възможност за един по-дълъг инвестиционен хоризонт и за едно по-дълго натрупване на средства, които ще са необходими.